

Pocta Rúfusovi

Tváre známych osobností vždy priťahovali pozornosť majstrov ceruzy, pera či štetca. Ich portréty obdivujú nielen súčasníci, ale zostávajú pre budúce generácie dokumentom doby. Patrí k nim aj tvár básnika Milana R ú f u s a (1928-2009). Liptovský rodák zomrel v Bratislave roku 2009. Tohto roku by sa dožil svojich 85. narodenín.

Podobizňami Milana rúfusa vzdali poctu básnikovi (zhora a zľava doprava) Miroslav Šesták, Miroslav Regitko, Vlasta Mlejnková (ČR), Milan Stano, Vladimír Močalov (Rusko), Linda Kiszházy (Maďarsko), Lubomír Vaněk (ČR), Mahmud Ešonkulov (Uzbekistan), na 11. strane zhora - Ján Fiťma, Miroslav Vomáčka a Jozef Hudák.

PETER ZÁVACKÝ

Priblížme sa k pravde

o prvej Slovenskej republike.

(Pokračovanie zo 4. strany)

Až po zistení, že sú mimo dosahu boli vynesené rozsudky, ktoré sa nemohli vykonať. Dr. J. Kubala toto svedectvo dal overené písomne Národnému súdu, ktorý ho odmietol zobrať do úvahy.

Vincent Tomášek podal svedectvo, ako J. Tiso jemu a ďalším jedenástim zachránil život v Banskej Bystrici po potlačení Povstania, keď ich Nemci zaistili a chceli na Silvestra 1944 verejne popraviť. Boli tam aj synovia exponovaných čechoslovákov bratia Nábělkovci, Vašek a ďalší. O záchranu žiadal prezidenta Dr. Ján Balko, ktorý o tom píše v knihe Desiat rokov v slovenskej politike- 2 (2005, s. 249-252).

Koľko urážok sa vzneslo na adresu prezidenta preto, že po potlačení povstania vyznamenal niekoľko nemeckých vojakov. Dokonca mal slúžiť vrah slávnostnú sv. omšu, na ktorej hral na organe generál Höfle, čo je obyčajná lož. Bol to jeden závažný bod žaloby retribučného súdu. Nikto neuviedol a nezohľadnil, že tých pár plieškov zachránilo mestá B. Bystricu, Zvolen a Brezno od ich zbombardovania, vypálenia a popravy mnohých občanov. (Jozef Vrba, Muž ktorý sa vzoprel Hitlerovi, 1998, s. 56-57) Autor tiež píše o mnohých konkrétnych Židoch, ktorým sám vybavil výnimku u prezidenta, keďže ako bankový úradník v Bánovciach n/B mal u neho dôveru.

V televíznej relácii Pošta pre teba Ján Bundzák, ako žijúci svedok, opísal, ako Tiso po Povstaní zachránil 800 detí, ktoré sa liečili vo Vysokých Tatrách pred odvečením do Nemecka. Slovenské národné noviny SNN 51-52/2011 uverejnili s ním rozhovor pod názvom Prezident Tiso zachránil pred koncentrákom osemsto detí, ku ktorému sa vrátili aj s reakciou čitateľov v čísle SNN 13-14/2012. V ňom J. Bundzák argumentačne odpovedal na niektoré invetívny. Čítajte, SNN sú na internete!

Zásluhou prezidenta a niektorých ministrov bola po vypuknutí povstania zastavená aj evakuácia občanov, odvážanie zariadení priemyselných podnikov, surovín, zásob potravín, organizovaná Nemcami. Upozornili ho na to listom aj štyria biskupi, ktorý mu odporučili, že ak sa to nezastaví, aby odstúpil. Prišlo k rokovaniam s Nemcami a prezident dokonca poslal Hitlerovi osobný list, v ktorom sa sťažuje na počínanie nemeckej strany a žiada ho o osobný zákrok. Reakcia Nemcov bola najskôr ostrá. Himmler napísal Ribbentropovi: "Ríšsky vodca SS pokladá list ministerského predsedu i prezidenta za bezohľadnosť." Napokon Nemci ustúpili, prestali evakuácie a zachránili sa miliardové hodnoty. Podrobne o tom píše G. Medrický v knihe Minister spomína, s. 299-319.

NACHÁDZA SA DR. J. TISO NA LISTINE VOJNOVÝCH ZLOČINCOV?

Touto otázkou sa zaoberali dvaja Generálni prokurátori Č-SFR JUDr. Tibor Böhm a JUDr. Ivan Gašparovič. Po preštudovaní dokumentov vyhlásili, že nebol. Dr. Böhma to stálo miesto.

Národným súdom bol Dr. Tiso odsú-

dený hlavne pre tzv. rozbitie republiky. Dnes už každý priznáva, že vyhlásenie štátnej samostatnosti 14. marca 1939 bolo pre Slovensko jediným rozumným riešením. Zásluhu na tom má Dr. Tiso, ktorý prijal pozvanie Hitlera rokovať o osamostatnení, ale sa vzoprel tak urobiť nelegálne z Berlína. Zabránilo sa tým rozkúskovaniu Slovenska, alebo aby sa stalo nemeckým protektorátom.

K POLITICKEJ A MORÁLNEJ ZODPOVEDNOSTI DR. JOZEFA TISU.

Na túto tému sa uskutočnil seminár za účasti významných odborníkov na morálku a k jeho zodpovednosti sa vyjadrila aj naša najvyššia katolícka hierarchia. Pokiaľ ide o židovskú otázku všetkému nemohol zabrániť a v tom prípade nemôže mať ani vinu. Kto skúma otázku zodpovednosti a viny musí zisťovať nielen to, čo sa stalo, ale aj prečo sa to stalo, čo ho viedlo k tomu, aké mal možnosti. Robil, čo v danej situácii bolo v jeho silách a právomoci, ako aj rozumné, aby napr. silnými slovami viac neškodil. Niekedy volil zásadu menšieho zla, ktorá je v súlade s morálkou, ale ktorú mu niektorí zazlievajú. Napríklad mal možnosť ísť do B. Bystrice vyznamenať niekoľkých Nemcov a tým zachrániť životy a mestá pred zbombardovaním, alebo to odmietnuť a všetko nechať napospas. Rozhodol sa správne pre menšie zlo, pre vyznamenania. Alebo bol postavený pred otázku, či nechať odzbrojiť bratislavskú posádku po vypuknutí povstania a tým zabrániť jej masakre nemeckou armádou, alebo nechať pripustiť nezmyselné krviprelievania. Rozhodol sa vziať zodpovednosť na svoje plecia a pripustil odzbrojenie. Právnik a obhajca Dr. E. Žabkay to nazval konanie v krajnej núdzi a "krajná núdza vylučuje vinu". Dovoľm si porovnanie s rokom 1968, keď prišli okupačné vojská Varšavskej zmluvy. Vojenský odpor by trval niekoľko hodín, ale tzv. "kontrarevolúcia" by bola krvavo potlačená, čím by si zdôvodnili aj "oprávnený" zásah. Múdre bolo vyzvanie na pasívnu rezistenciu.

NIEKTORÉ VYJADRENIA OSOBNOSTÍ O DR. JOZEFovi TISOVI

"V skutočnosti, že prezidentom sa stal Dr. Tiso, videli vo vtedajšej zmetenej situácii nielen katolíci, ale aj iní Slováci najlepšiu záruku proti hrozbe nacizmu. ...Prezident Tiso sa musel stretať ako verejný činiteľ s nacistami, musel niekedy prekryť mierne činy silnými slovami. Aj dnešní politici trocha ináč hovoria a ináč robia. No za tieňom prezidenta a mnohých členov vlády slovenskí roľníci pokojne orali a siali, profesori prednášali, študenti sa učili, matky varili deťom, básnici a spisovatelia vydávali knihy ako nikdy predtým. A to všetko na ostrove, okolo ktorého zúrila najstrašnejšia vojna. Ak je úlohou politikov chrániť národ, kto by bol v tejto zúfalej situácii dosiahol viac!" (z listu Čsl. televízie zo 7.4.1989)

JÁN CHRYZOSTOM KARDINÁL KOREC

"Vo vojnovom období bolo treba previesť národ a štát cez nebezpečné úskalia.

Išlo o bytie a nebytie národa. A rozhodovali o nás iní, početnejší a mocnejší. V ťažkej situácii sa hľadalo najoptimálnejšie riešenie. Ako sa mala vtedajšia situácia lepšie riešiť? Bol iný vhodnejší model? Pohodlnejšie by bolo zutekať, ponechať národ osudu, odísť do bezpečia za more, alebo do východných stepí." (Z príhovoru pri 50. výročí popravy Dr. J. Tisu, 18. apríla 1997)

PREČO SA DR. JOZEF TISO NEVZDAL FUNKCIE PREZIDENTA

Pred Národným súdom to zdôvodnil nasledovne: "Prečo som sa teda nevzdal? Nevzdal som sa preto, lebo som cítil mravný záväzok zastávať funkciu, ktorú som prevzal, kým ma od nej neoslobodia zákonití ústavní činitelia. Bol by som sa pokladal za zbabelca, čo uteká od ťažkej úlohy, ktorú má plniť. Bol by som robil egoisticky, keď je národ v ťažkých chvíľach a ja ho vtedy nechám, odídem do súkromného života. Nebolo možné pomýšľať, aby som bol odišiel z miesta, lebo by bolo bývalo ešte horšie. Ako ste počuli z úst viacerých svedkov, sami Židia mi odkazovali a prosili, aby som vytrval, lebo len zatiaľ sa cítia ako tak istí, dokiaľ som ja tam."

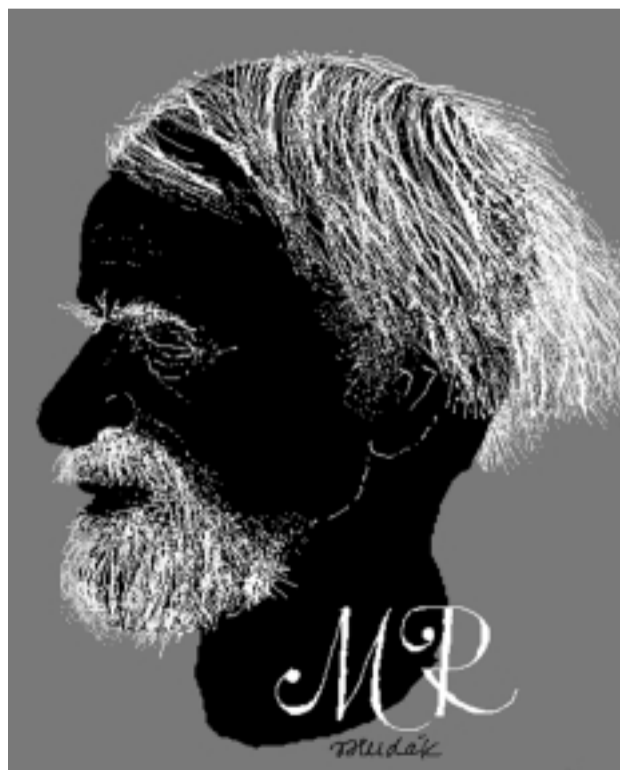
ARCIBISKUP MONS. ALOJZ TKÁČ

Pre Dr. J. Tisu bola rozhodujúca svedecká výpoveď arcibiskupa Dr. Karola Kmeťka pred Národným súdom dňa 6. januára 1947. Jeho svedecká výpoveď (SNA TnFud 6/46 - 3/2 Dr. Karol Kmeťko), bola veľmi vecná, objektívna a privádzala sudcov i žalobcov často do pomýkova. Okrem iného povedal, že na nitrianske biskupstvo chodili rabíni a prosili: "aby pán Dr. Jozef Tiso zostal prezidentom, ak on nebude prezidentom bude koniec! Do posledného Žida zahynieme všetci."

Dňa 11. 1. 1947 Dr. Tiso pred súdom vyhlásil: "Po svedeckej výpovedi pána arcibiskupa Dr. Kmeťku je, ako som povedal svojmu obhajcovi, vlastne tento proces pre mňa skončený, lebo som dostal rozsudok tak vo veci národnej, aj v kňazskej."

Napriek nesporným zásluhám o národ počas ťažkých vojnových rokov bol Dr. J. Tiso hanebne odsúdený a popravený. Bola to aj pomsta Beneša za získanú štátnu samostatnosť, čo možno nazvať politickou vraždou. Po roku 1990 sa začali odkrývať biele miesta našich dejín, ktoré boli za komunistického režimu ideologicky deformované. Prišlo k mnohým súdnym rehabilitáciám a bolo napísaných veľa kníh a článkov s novým pohľadom na naše dejiny. Národ sa zjednotil v otázke zásluh Bernolákovcov, Štúrovcov, Štefánika, Andreja Hlinku a mnohých dejateľov. Vážime si náboženský a kultúrny význam misie solúnskych bratov sv. Cyrila a Metoda a ich žiakov. Sľubne sa vyvíjajú vzťahy medzi cirkvami. Prichádza aj nová generácia mladých historikov a treba dúfať, že sa pokúsi o objektívne spracovanie dosiaľ sporných úsekov našich dejín, aby prišlo k čo najširšiemu národnému zmiereniu aj v týchto otázkach.

STANISLAV MÁJEK

KULTÚRA

Dvojtýždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava.
Telefón 0903 846 313.
Vydáva FACTUM BONUM, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *TEODOR KRÍŽKA*. – Cena jedného čísla je 1,50 € – Časopis vychádza každé dva týždne s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty, alebo elektronicky na e-mailovej adrese: ganisnina.renata@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. –

Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word, označené menom autora a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR. – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)